

УДК [7.071.4:681.817.1] (09)

М. М. Мороз

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СКРИПАЛІВ У ДІЯЛЬНОСТІ Л. АУЕРА

© Мороз М. М., 2014

<http://orcid.org/0000-0002-2526-8703>

У статті висвітлюються методи навчання гри на скрипці, які використовував у своїй діяльності видатний педагог Л. Ауер. Визначено сутність поняття «метод» навчання, як способу пізнання. Розкрито внесок митця у вищу скрипкову школу у ХІХ–ХХ століттях.

Ключові слова: метод навчання, педагоги-скрипалі, підготовка скрипалів, методи навчання гри на скрипці, скрипкова педагогіка.

Мороз М. Н. Опыт подготовки скрипачей в деятельности Л. Ауэра.

В статье рассматриваются методы обучения игры на скрипке, которые использовал в своей деятельности известный педагог Л. Ауер. Определена сущность понятия «метод» обучения, как способа познания. Раскрыт вклад педагога в высшую скрипичную школу в ХІХ-ХХ веках.

Ключевые слова: метод обучения, педагоги-скрипачи, подготовка скрипачей, методы обучения игре на скрипке, скрипичная педагогика.

Moroz M. M. Experience in the preparation of violinists in the activity of L. Auer.

The article deals with methods of teaching to play violin that used in the preparation of the famous violin teacher of XIX-XX centuries L. Auer. Highlights of his most effective teaching methods (verbal, visual, practical) and didactic principles (individual approach, systematic approach, unity of upbringing, education and personal development and so on.). The urgency of the problem of research methods in our time. Based on the systematization of the methods of modern scientists, the essence of the concept of "method" of teaching as ways of knowing, ways of researching. The article revealed that in the process of formation of tastes, aesthetic and general culture of students plays an important role musical art, namely violin music. Attention is focused on high modern methods of teaching to play the violin, extracted as a result of long years, thanks to the previous achievements of various advanced educational systems. Exposed a higher contribution of the artist violin school in the XIX-XX centuries. The paper draws conclusions regarding the effectiveness of teaching methods, enrichment of violin pedagogy.

Key words: method of teaching, teachers-violinists, violin training, methods of teaching to play the violin, the violin pedagogy.

Постановка проблеми та її актуальність. Процес становлення нової національної системи освіти України, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, потребує впровадження інноваційних педагогічних систем, істотних змін в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу, вимагає пошуку ефективних методів навчання та шляхів підвищення якості освіти.

На розв'язання завдань сучасної освіти й виховання, орієнтують Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2012), Державна програма «Вчитель» та Закон України «Про вищу освіту» (2014). Вони націлюють науково-педагогічну громаду на підвищення освітнього і культурного рівня, на збереження і примноження моральних, духовних цінностей, на формування знань та умінь у підростаючого покоління в різних видах навчання, зокрема в музичному мистецтві.

Наукові дослідження представників сучасної педагогічної думки (В. Бутенко, О. Михайличенко, О. Онищенко, О. Отич, О. Ростовський та ін.) спрямовуються на забезпечення якісної підготовки фахівців, спеціалістів з високим рівнем компетентності, здатних до постійного саморозвитку й самовдосконалення. Саме діяльність вчителів музичного мистецтва сприятиме формуванню смаків, естетичної та загальної культури студентів. В цьому процесі відіграє велику роль скрипкова музика. Як сказав український поет, педагог і хормейстер Іван Редчиць:

«Злітає скрипка в синє піднебесся,
І музикою душі очища.
Стрічає серце музики прищестя,
Горить душа...О! Як горить душа...[7]».

Тому дуже важливим є проблема виховання майбутніх скрипалів-виконавців і скрипалів-вчителів, здатних залучити підростаюче покоління до глибокого пізнання музичного мистецтва.

Аналіз наукових досліджень та літератури. Підвищенню рівня підготовки вчителів музичного мистецтва, формуванню особистості, фахівців даного профілю, присвячені численні праці таких педагогів, як О. Апраксіна, Л. Коваль, Л. Масол, І. Мостова, О. Ростовський, Т. Танько, Л. Хлебнікова та інш.

Вітчизняними науковцями ґрунтовно розроблені концептуальні положення щодо виконавської майстерності вчителя (О. Андрейко, Л. Арчажникова, В. Білоус, М. Давидов, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.)

Вплив особистісних якостей майбутніх учителів на саморозвиток розглядався М. Анциферовою, К. Кальницькою, О. Пехотою, П. Харченко та ін.

Такі наукові дослідники, як І. Бех, О. Бодальов, В. Гриньова, Н. Гузій, І. Зязюн, Н. Кічук, С. Сисоєва та ін. висвітлювали в своїх працях питання сутності професійної культури вчителя, його педагогічної майстерності та її творчого компонента, наголошували на значенні покликання в особистісному й професійному розвитку майбутнього педагога.

Історію світового скрипкового мистецтва, становлення та розвиток національних виконавських і педагогічних шкіл, їх традиції вивчали Ю. Волощук, Н. Гуральник, К. Завалко, З. Ядловська. Зокрема, вченими розглянуто питання формування виконавських умінь (І. Грінчук, В. Крицький, Є. Куришев, В. Муцмакер).

Різні аспекти виконавської майстерності скрипаля, відображені в дослідженнях О. Агаркова, І. Гутман, М. Лібермана, Ф. Мавріді, С. Мільтоняна, Г. Турчанінової, Г. Фельдгуна, Л. Холоденко, О. Шевчика, О. Шулпякова, О. Юр'єва, Ю. Янкелевича та ін.

Науковими розробками з методики навчання гри на скрипці займалися М. Берлянчик, О. Горохов, Є. Каміларов, Т. Ковалюк, Б. Которович, К. Мострас, О. Станко, В. Стеценко, А. Ямпольський.

Опрацювання наукової літератури з педагогіки, мистецтвознавства засвідчує, що на сьогоднішній день у сучасній скрипковій педагогіці, в історичному ракурсі, недостатньо висвітлено досвід відомих педагогів-скрипалів, ефективні форми й методи діяльності яких сприяли вихованню видатних світових і вітчизняних виконавців та вчителів високого професійного рівня. Тому дослідження цих методів представляється безсумнівно актуальним.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження методів навчання гри на скрипці, які використовував у своїй діяльності відомий педагог-скрипаль XIX–XX століття.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи обрану проблематику, треба звернутися до термінологічної сутності такого поняття, як метод навчання.

Аналіз педагогічної літератури засвідчив, що «термін «методи» навчання (від гр. *methodos* – спосіб пізнання, шлях дослідження) – це упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв’язання навчально-виховних завдань» [2, с. 150]. Як зазначає О. Олексюк, метод – «це також сукупність прийомів практичного або теоретичного пізнання дійсності[4, с. 104]».

Відомі вітчизняні науковці А. Кузьмінський та В. Омеляненко, досліджуючи методи навчання, поділяють їх на два види: наuczіння – як інструмент вчителя з керівною функцією, учіння – як спосіб пізнавальної діяльності учнів. Оптимальний підхід до використання методів навчання з метою підвищення ефективності як наuczіння, так і учіння студентів, може забезпечити лише вчитель та його творча мудрість, яка опирається на наукові та педагогічні засади [2].

Високий рівень сучасних методів навчання гри на скрипці був здобутий в результаті довгих років, завдяки попереднім досягненням різних досконалих педагогічних систем, їх критичному переосмисленню та використанню на практиці у підготовці скрипалів.

Вивчення педагогічної діяльності видатних вітчизняних та сучасних педагогів таких, як Л. Ауер, О. Горохов, Ф. Дружинін, Л. Коган, Б. Которович, Д. Ойстрах, К. Мострас, В. Стеценко, П. Столярський, В. Цейтлін, А. Ямпольський, Ю. Янкелевич, К. Флеш та ін., свідчить про те, що в своїй педагогічній діяльності педагоги-скрипалі використовували найефективніші методи при навчанні гри на скрипці, і як наслідок, це сприяло вдосконаленню скрипкової педагогіки, а також стрімкому зростанню професійного рівня студентів та якісній підготовці фахівців.

Так, наприкінці XIX – початку XX століття одним із фундаторів вищої скрипкової школи був відомий педагог і скрипаль Л. Ауер (1845-1930). Його внесок у підготовку скрипалів-виконавців пов’язаний з розробкою методики постановки правої руки, яка надавала можливість досягати найкращих відтінків у звуковій палітрі скрипаля з найменшою витратою енергії виконавця.

Дана методика отримала у скрипковій педагогіці назву «постановка російської школи» і отримала розповсюдження у практиці сучасного скрипкового мистецтва.

Аналіз праць митця дозволяє стверджувати, що педагогічна школа Леопольда Львовича будувалась на загальновідомих дидактичних принципах. Так, принцип індивідуального підходу знаходив своє виявлення в тому, що під час занять педагог звертав увагу на анатомічні й фізіологічні особливості рук кожного студента, що обумовлювало педагогічно правильний вибір музичного репертуару. Принцип єдності виховання, освіти і розвитку особистості, який був основоположним у діяльності Л. Ауера, сприяв формуванню загальної та естетичної культури студента. Педагог зазначав, що учень «повинен грати твори багатьох різних майстрів і переходити від творів однієї школи до творів композитора зовсім іншої школи, ... володіти широким музичним кругозором ... почувати себе, як вдома, у всіх школах і знати репертуар кожної з них [1, с. 171]». Принцип систематичності полягав у тому, щоб студент на протязі навчального року щоденно займався на інструменті, відпрацьовуючи технічні прийоми музичного твору, формуючи своє бачення художнього образу й удосконалюючи власну виконавську майстерність. «Практика повинна представляти максимальну концентрацію мозку. Краще грати з концентрацією протягом двох годин, ніж... вісім годин без концентрації. Я повинен сказати, що чотири години занять – буде хорошим максимальним часом ... [6, с. 18]».

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що в діяльності Л. Ауера набули вагомості різноманітні методи навчання студентів скрипковому мистецтву. Спираючись на систематизацію методів сучасних науковців, таких як В. Лозова, Г. Троцько, Леопольд Ауер використовував словесні методи навчання. На заняттях часто проводив бесіди з історії розвитку скрипкового мистецтва й виконавства, застосовував роз'яснення методичних прийомів, щодо опанування складним у виконавському плані музичним матеріалом, пояснення, які допомагали студенту краще зрозуміти художній образ твору.

Л. Ауер широко застосовував наочні методи. Демонстрація педагогом музичного матеріалу допомагала студентові опанувати складнощі. Цікавим наочним методом в практиці педагога був метод спостереження. Весь склад класу був завжди присутнім на заняттях, і кожен із студентів отримував можливість спостерігати, як вивчається та чи інша п'єса. Спостереження музики призводило до загострення вражень, збагачення слухового досвіду студентів, і як результат відбувалося накопичення скрипкового репертуару та формувалося багатогранне уявлення про нього.

Спираючись на методи навчання в музичній педагогіці за О. Олексюк, можна зазначити, що Л. Ауер з перших уроків користувався методом забігання наперед. Педагог включав до навчального репертуару як доступні для студента музичні твори, так і більш складний музичний матеріал, що виконувався разом з вчителем. Це активізувало самостійну роботу студентів і сприяло розвитку позитивної мотивації.

Методи проблемного викладу й частково-пошуковий змушували та мобілізували творчі й технічні здібності учнів самостійно знаходити шляхи, прийоми та засоби вирішення завдань, поставлених перед ними педагогом. Застосування такого методу підвищувало пізнавальну та практичну активність студентів.

Висновки. Отже, аналіз досвіду видатного Л. Ауера дозволяє стверджувати, що вся практична діяльність педагога спрямовувалася на пошук таких методів навчання, які сприяли формуванню смаків студентів, зростанню їх професійної майстерності, естетичної та загальної культури, духовному розвитку особистості.

Методи Л. Ауера розширили віртуозні та творчі можливості скрипкового мистецтва, збагатили скрипкову педагогіку. Необхідно наголосити на надзвичайно високому рівні його школи, яка відзначалась блискучими іменами М. Ельмана, М. Полякіна, Я. Хейфеца, Є. Цимбаліста та багатьох інших відомих виконавців. Методи навчання гри на скрипці Л. Ауера знайшли своє поширення у практиці викладання таких відомих педагогів-скрипалів, як: К. Мострас, Л. Цейтлін, А. Ямпольський, Ю. Янкелевич та ін. Міркування педагога про стиль виконання, його думки про життєву і виховну функції мистецтва, його боротьба з академізмом і мертвим традиціоналізмом, захист принципу виховання особистості артиста в глибокому підпорядкуванні всім цим вищим художнім завданням не втратили актуальності й сьогодні.

Література

1. Ауер Л. Моя школа игры на скрипке: Интерпритации призведений скрипичной класики / Л. Ауер. – М., 1965. – 272 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.

3. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 400 с.

4. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К. : КНУКіМ, 2006. – 188 с.

5. Раабен Л. Леопольд Семенович Ауэр. Очеркжизни и деятельности / Л. Раабен.– Л. : Музгиз, 1962. – 178с.

6. Редчиць І. Поетичні майстерні [Електронний ресурс]: вірші, проза, аналітика, огляди / І. Редчиць// Режим доступа : <http://maysterni.com/publication.php?id=42506>

7. Frederick H. Martens / Violin Mastery / Н. Martens Frederick. – N. Y. : Fredericka A. Stokes Company Publisher, 1919. – 278 с.